

Stuðningsefni fyrir fræðara fyrir EININGU 5: VETURSKYLD VASATENGÐAR HAMFARIR – VITUND OG VIÐBRÖGÐ

ÞJÁLFUNAREINING 26: Að afhjúpa mýtur og
rangar upplýsingar um vatnstengdar
hamfarir

Höfundur: [Von Hope/ VETREADY Project Partnership]

Verkefnisnúmer: 2024-1-ES01-KA220-VET-000257287

Co-funded by
the European Union

Fjármagnað af Evrópusambandinu. Skoðanir og viðhorf sem koma fram eru einungis á ábyrgð höfundar/höfunda og endurspeгла ekki endilega afstöðu Evrópusambandsins eða Servicio Español para la Internacionalización de la Educación (SEPIE). Hvorki Evrópusambandið né styrkveitandi bera ábyrgð á innihaldinu.

Yfirlit Leiðbeininga fyrir Fræðara

Þetta stuðningsefni fyrir fræðara er hannað til að fylgja þjálfunareiningunni **Að afhjúpa mýtur og rangar upplýsingar um vatnstengdar hamfarir**, og veita sérsniðna kennslufræðilega og faglega leiðsögn til að efla árangursríka framkvæmd.

Markmiðið er að styðja fræðara við að:

- **Skilja hin sértæku kennslufræðilegu markmið** þessarar einingar innan heildareiningarinnar
- Beita **viðeigandi kennsluaðferðum og verkfærum** til að virkja VET-, CVET- og sögubrotanema
- Örugglega **stjórna lykilviðfangsefnum**, stuðla að ígrundun og styðja við minni og þekkingaröflun
- Aðlagja kennslu að **mismunandi námsformum** (í nærveru, á netinu, blandað) og fjölbreyttum þörfum nemenda

Athugið: Lok þessarar einingar og tengds prófs styður við faglega þróun fræðara og getur leitt til vottunar.

Námsefni þessa þjálfunareiningar

- Markmið þjálfunareiningarinnar
- Árangursviðmið þjálfunareiningarinnar
- Inngangur: Hvað felst í Afhliðun vatnstengdra hamfaramýta og rangfærslna
- Lykilhugtök og hugtakanotkun
- Að skilja mikilvægið
- Af hverju þessi þjálfunareining skiptir máli
- Náttúruhamfarir í samhengi við Afhliðun vatnstengdra hamfaramýta og rangfærslna
 - Flóð
 - Sjávarflóð (tsunamí)
 - Skriðuföll (kveikt af vatni)
 - Pása og ígrundun
- Tæknilegar / iðnaðarlegar hamfarir í samhengi við Afhliðun vatnstengdra hamfaramýta og rangfærslna
 - Stíflubilun
 - Mengun vatns
 - Bilun í innviðum
 - Pása og ígrundun
- Líffræðilegar / heilsutengdar hamfarir í samhengi við Afhliðun vatnstengdra hamfaramýta og rangfærslna
 - Vatnsborin sjúkdómsfaraldrar – Mengað vatn eftir flóð
 - Veirubornir sjúkdómar – Moskítóflugur fjölga sér eftir flóð
 - Pása og ígrundun
- Innsæi og fyrirmyndir
- Meira til að kanna
- Heimildir notaðar við gerð þessarar þjálfunareiningar

Tillögur að Kennsluaðferðum og Verkfærum

- **Scenario-Based Learning (SBL):** Afhjúpun vatnstengdra hamfaramýta
- **Markmið:**
Styðja nemendur til að **hugsa gagnrýnt og bregðast örugglega við** á vatnstengdum hamfaraástandi með því að meta upplýsingar undir álagi.
- **Atburðarás – “Viðvörðun um mengað vatn”**
- **Opinber viðvörðun:** Þjóðleg neyðarvarnarstofnun tilkynnir mögulega **vatnsmengun tengda flóðum**.
Víral mýta: „Yfirvöld eru að ýkja — vatnið lítur hreint út, bara sjóða það og drekka.“
- **Verkefni nemenda:**
Verify the source: Er hún opinber (Vatnsveita, sveitarfélag)?
Check reliability: Er færslan nýleg og byggð á gögnum?
Decide & act: Fylgja opinberu „Drekkið ekki vatnið“ leiðbeiningunum; nota flöskuvatn eða sótthreinsað vatn; miðla staðfestum upplýsingum.
- **Facilitation:**
5 mínútna tímatakmark.
Group A: Varnar mýtunni.
Group B: Varnar staðreyndunum.
Ræða hvers vegna rangfærslur virðast sannfærandi og hvernig megi vinna gegn þeim.
- **Niðurstaða:**
Nemendur æfa **gagnrýna ákvarðanatöku, sannprófun og örugg viðbrögð** — lykilhæfni í hamfarabjálfun.

Tillögur að Kennsluaðferðum og Verkfærum

- **Mýtu–staðreynda afhjúpunarumræða:** Vatnstengdar hamfaramýturnar og rangfærslur
- **Markmið:**
Ekki bara að nefna staðreyndir — heldur **virkt afhjúpa vatnstengdar hamfaramýtur**, og hjálpa nemendum að færa rök fyrir **öruggum og gagnreyndum aðgerðum** í neyðarástandi.
- **Atburðarás – “Sjóðið-það mýtan”**
- **Mýta:** „Eftir flóð er drykkjarvatn úr krana öruggt ef þú sýður það.“
Staðreynd: Að sjóða vatn fjarlægir **ekki** efna- eða skólpmengun. Nota ber aðeins flöskuvatn eða opinberlega samþykkt drykkjarvatn þar til yfirvöld staðfesta öryggi.
- **Uppsetning æfingar:**
Lið A: Varnar mýtunni („Sjóðandi vatn gerir allt vatn öruggt“).
Lið B: Varnar staðreyndunum („Fylgið opinberum Drekkið-ekki-vatnið fyrirmælum“).
Hvor hópur verður að vitna í **a.m.k. eina opinbera heimild** (AFAD, Rauði krossinn, Vatnsveita, Heilbrigðisráðuneyti).
Þjálfari: Tekur saman rétta, lífsbjargandi verklagsreglu í lokin.
- **Leiðbeiningar:**
10 mínútna rökræða
Hvetja til notkunar á **staðfestum gögnum og raunverulegum dæmum**
Sýna hvernig **rangfærslur geta hljómað rökrétt en samt sett líf í hættu**
- **Niðurstaða:**
Nemendur efla **greiningarhæfni, samskiptafærni**, og getu til að **ögrar mýtum með staðfestum staðreyndum** — mikilvægt fyrir vatnstengdan hamfaraviðbúnað og öruggt skólasamfélag.

Tillögur að Kennsluaðferðum og Verkfærum

- **Sannprófunarlistaáskorun:** Afhjúpun vatnstengdra hamfaramýta
- **Markmið:**
Auka hæfni nemenda til að greina óáreiðanlegar upplýsingar um vatnstengdar hamfarir með því að nota hraðan „Stöðva og hugsa“ sannprófunarlista.
Byggir upp hagnýta færni í staðreyndaprófun undir álagi.
- **Atburðarás – “Hrellipósturinn um mengað kranavatn”**
- Vírall færsla heldur því fram:
“Vatnið í krananum í skólanum er mengað eftir flóðið — ekki treysta opinberum tilkynningum!”
Færslan er **nafnlaus** og **tveggja ára gömul**.
- **Aðgerð – Nota þriggja þrepa sannprófunarlistann:**
Upprunaprófun: Er hún frá opinberum aðila (sveitarfélagi, vatnsveitu, AFAD)? Nei
Dagsetningarprófun: Er hún nýleg og viðeigandi? Nei
Krossprófun: Athuga á opinberum stöðum (vefsíðu sveitarfélags eða skólaviðvörðunarsíðu). Engin viðvörðun um mengun til staðar.
- **Niðurstaða:**
Nemendur **hafna rangfærslunni** og **fylgja opinberum öryggisleiðbeiningum** í staðinn.

Leiðir til að Virkja þátttakendur

- **VET-nemendur – Aðgerð & tæknifókus:** Notaðu *leikjavæðingu*, gagnvirkar farsíma-spurningar og myndbandssýnikennslu (t.d. hvernig eigi að festa hlut). Tengdu öryggi beint við **starfstengda færni** (t.d. öryggi á vinnustað). **Valdefling:** Settu viðbúnað fram sem færni sem veitir stjórn. Notaðu **hugsanlegar atburðarásir**; einblíndu á **framtíðaraðgerðir**, ekki fyrri áföll.
- **CVET (fullorðnir) – Nýta reynslu:** Byrjaðu á umræðum sem staðfesta þá þekkingu sem fólk hefur um öryggi heimilisins. Einblíndu á **skilvirkni og ábata (ROI)** fyrir fjölskyldu og eignavernd. **Staðfesting:** Viðurkenndu og virtir raunverulega reynslu þátttakenda. Gefðu stuttar, **hávirkni** öryggisleiðbeiningar og fjölskylduvænt efni.
- **Dreifð samfélög (diaspora) – Menningarleg & málleg skýrleiki:** Notaðu orðalítinn texta og einfaldar sjónrænar útfærslur. Einblíndu á **almennar öryggisreglur sem gilda þvert á menningarheima**. Notaðu fjölbreytt raunhæf dæmi frá mörgum heimshlutum. **Áfallameðvitað nálgun:** Settu skýra „Pass“ regluna sem leyfir einstaklingum að sleppa því að deila persónulegri reynslu. Viðurkenndu mögulega reynslu af flótta eða verulegum áföllum.

Aðlögunaraðferðir

- **Kennsla á staðnum (In-Person Delivery)**

Notaðu prentuð „Mýta vs staðreynd“ spjöld fyrir litla hópa.

Framkvæmdu „Staldrá og íhuga“ hlutverkaleiki — nemendur leika raunveruleg dæmi um rangfærslur tengdar hamförum.

Sýndu upplýsingaskjöl á veggjum bekkjarins (Jarðskjálftamýtur, Faraldursmýtur).

- **Fjarkennsla (Online Delivery)**

Notaðu minni „breakout“ hópa í netkennslu til að framkvæma „Staldrá og íhuga“ hlutverkaleiki.

Bættu við stuttum gagnvirkum könnunum (t.d. Kahoot eða Google Forms) til að afhjúpa mýtur.

Deildu myndböndum frá WHO og Evrópsku viðbragðsstofnuninni beint í gegnum spjall eða námsumsjónarkerfi.

- **Blönduð kennsla (Blended Learning)**

Byrjaðu á stafrænum mýtubrjótandi spurningum áður en tími hefst, ræðið svo niðurstöður saman í bekk.

Úthlutaðu stafrænum frásagnarverkefnum — nemendur búa til stutt myndbönd sem leiðréttu hamfaramýtu.

Sameinaðu lifandi umræður með sjálfstýrðu netnámi og ígrundunardagbókum.

Hvetjið til aðlögunar eftir staðbundnu samhengi og aðgangi nemenda að tækni. Markmiðið er að tryggja jafna þátttöku og færniþróun óháð kennsluaðferð.

Key ESCO Skills Addressed in This Module

- **Þverfærni ESCO – T3.2 Að tileinka sér fyrirbyggjandi nálgun**
- *Viðbúnaður vegna vatnstengdra hamfara & örugg námsumhverfi)*
- **Færnifókus (T3.2):**
Beita **öflun, greiningu, samþættingu og mati á upplýsingum** til að skipuleggja aðgerðir, leysa vandamál og takast á við áskoranir á **virkan og fyrirbyggjandi hátt** þegar vatnstengdar hamfarir eiga sér stað.
- **Hvernig hæfnin er þróuð**
- **“Staldrá og íhuga” atburðarásir:**
Nemendur mæta rangfærslum (t.d. víraltar færslur sem halda fram að kranavatn sé öruggt eftir flóð).
Þeir **meta heimildir, spá fyrir um afleiðingar** og skipuleggja **örugg viðbrögð**.
- **“Mýta eða staðreynd” hópverkefni:**
Greina fullyrðingar eins og: „Það er öruggt að drekka flóðavatn ef það er soðið.“
Nemendur **rökstyðja vandlega**, bera saman gögn og **réttlæta aðgerðir** með opinberum heimildum.
- **“Viðbúnaðaráætlun heimilis/skóla” æfing:**
Nemendur hanna í sameiningu **raunhæfa neyðaráætlun fyrir vatnsöryggi**: bera kennsl á öruggar drykkjarvatnsleiðir /spá fyrir um áhættu/ setja markmið og aðgerðir til að tryggja öryggi heimilis eða skóla
- **Leiðbeining þjálfara:**
Biddu nemendur að útskýra af hverju áætlun þeirra er **sú öruggasta og áhrifaríkasta**.
Þessi ígrundun breytir þekkingu í **fyrirbyggjandi, markmiðsbundna ákvarðanatöku** — kjarninn í ESCO hæfni T3.2.

Stuðningur við mat – Hvernig á að Meta Framvindu Nemenda

Ígrundunardagbók – „Frá mýtu til veruleika“

Hvernig það virkar:

Eftir að einingunni lýkur skrifa nemendur stutta ígrundun þar sem þeir lýsa einni hamfaramýtu sem þeir trúðu áður, og hvernig skilningur þeirra breyttist eftir kennsluna. Þeir nefna eitt dæmi um hvernig þeir munu beita þessari nýju þekkingu í vatnsöryggi daglegs lífs.

Hvað það sýnir:

Sýnir huglægan skilning og persónulega breytingu. Hjálpar kennurum að meta hvort nemendur geti tileinkað sér réttar upplýsingar og fært þær yfir í örugga hegðun í raunveruleikanum.

Hópaáskorun – „Sannprófun upplýsinga“

Hvernig það virkar:

Nemendur vinna í litlum hópum og meta þrjár samfélagsmiðlafærslur um nýlegar hamfarir. Hver hópur velur hvaða færslur eru áreiðanlegar, útskýrir hvers vegna og kynnir rökstuðning sinn.

Hvað það sýnir:

Metur gagnrýna hugsun, upplýsingalæsi og röksemdafærslu í hópum. Sýnir getu nemenda til að greina rangfærslur, rökstyðja niðurstöður með gögnum og miðla þeim á skilvirkan hátt.

Viðbótarefni – Bakgrunnsupplýsingar

- **1. Sjö mýtur um hamfarir hraktar** <https://www.preventionweb.net/news/seven-myths-about-disasters-debunked-separating-disaster-facts-disastrous-falsehoods> Þessi grein frá UNDRR útskýrir og leiðréttir algengar mýtur um hamfarir á skýran hátt, sem gerir hana tilvalda fyrir umræður í skólastofunni eða verkefni þar sem mýtur eru hraktar.
- **2. Ósannindi stöðvast hjá þér – Infographic sett** https://www.cisa.gov/sites/default/files/publications/disinformation_stops_with_you_infographic_set_508.pdf Einfalt og myndrænt sett af skýringarmyndum sem hjálpa kennurum að útskýra hvernig rangtúlkun upplýsinga dreifist og hvaða aðgerðir einstaklingar geta gripið til að stöðva hana.
- **3. Barátta gegn rangfærslum á samfélagsmiðlum í hamförum** https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/SMWG_Counteracting-False-Info-Social-Media-Disasters-Emergencies_Mar2018-508.pdf Hagnýt leiðarvísir í opnum aðgangi sem útlístar aðferðir til að bera kennsl á, sannreyna og vinna gegn rangfærslum í neyðartilvikum — gagnlegt fyrir undirbúning kennara eða lengra komna nemendur.

Heimildir

- Copernicus. (2023). [Skýrsla um flóðasvæði í Evrópu] (Gögn notuð í glærunni „Mikilvægi þess að skilja“ varðandi það að 1 af hverjum 4 ríkisborgurum ESB búi á áhættusvæði).
- Eurobarometer. (2022). [Könnunarskýrsla um sannprófun upplýsinga vegna hamfara] (Gögn notuð í glærunni „Mikilvægi þess að skilja“ varðandi það að
- 62% ríkisborgara ESB eru óvissir um hvernig eigi að sannreyna upplýsingar í hamförum).
- Hazmi, H. (n.d.). Flóðatímabilið á ný: Mýtur hraktar (Fræðslugrein/Blogg).
- Háskólinn í Izmir (IUE). (n.d.). Öryggi við flóð, skyndiflóð og tsunamí hjá Háskólanum í Izmir [Kennslumyndband].
- Sameinuðu þjóðirnar (UN). (n.d.). Sjö mýtur um hamfarir hraktar – staðreyndir aðskildar frá hættulegum rangfærslum (Opinber skýrsla/Grein SP).
- Alþjóðaheilbrigðismálastofnunin (WHO). (n.d.). Flóð: Hvernig á að vernda heilsuna (Staðreyndablað).

Samstarf

<https://ied.eu/>

<https://denizli.afad.gov.tr/>

<https://neotalentway.com/>

<https://www.eva93.lv/>

<https://ngo-nfe4y.com.ua/en>

<https://vonhope.is/>

Hafðu gaman af VET-READY
Leiðbeinendaefni fyrir EININGU 5: VATNSTENGDAR
HAMFARIR – VAKNING OG VIÐBRÖGÐ
ÞJÁLFUNAREINING 26: Afhjúpun mýta og rangfærslna
tengdum vatnstengdum hamförum!

FOLLOW US

<https://vetready.eu/>